

Araştırma Makalesi

2020 ve 2022 Yıllarında Gerçekleştirilen İki Ölçümde Değişen Şartlara Bağlı Olarak Yabancı Düşmanlığı Hakkında Nicel Bir Araştırma

A Quantitative Study on Xenophobia Based on Changing Conditions in Two Measurements Carried Out in 2020 and 2022

<p>Rıdvan ŞİMŞEK Dr. Öğretim Üyesi, Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü ridvan.simsek@btu.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-4744-3717</p>	<p>Adem DAĞ Doç. Dr., Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü adem.dag@btu.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-8548-7599</p>	<p>Ali Fuat ERSOY Prof. Dr., Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü alifuatersoy@karabuk.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7665-6741</p>
--	--	---

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
12.10.2022	13.12.2022

Öz

Yabancı düşmanlığı korku, kaygı ve endişe kelimelerini içinde barındıran karmaşık bir kavramdır. Yabancı düşmanlığı; ön yargı, dışlama, ötekileştirme gibi davranışlarla sosyal hayatta var olmaktadır. Bugün dünya da her yedi kişiden bir tanesi göçmen konumundadır ve çeşitli sebeplerle doğdukları ve büyüdüğü mekanlardan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu nedenle bu araştırma önemlidir. Araştırmanın amacı Türkiye’de 2020 ve 2022 yılları arasında yaşanan sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) seviyesindeki değişimi ortaya çıkartmaktır. Aynı zamanda Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi)’nin hangi değişkenlerden etkilendiğini ortaya çıkartmak bu araştırmanın bir diğer amacıdır. Araştırma niceliksel desende tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) kullanılmıştır. Araştırma verileri geliş güzel örneklem yöntemi ile web anket uygulaması tekniğiyle toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 25 Programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırma verilerinin iki kategorili değişkenleri t testi ile ikiden fazla kategorili değişkenleri ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda 2020’de ve 2022’de gerçekleştirilen iki farklı ölçümde Türkiye’nin yaşadığı sosyal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanlarının arttığı sonucu bulunmuştur. Çevre ülkelerdeki artan siyasi istikrarsızlıklar düzensiz göçe neden olmaktadır. Türkiye’de Yabancı düşmanlığına karşı geçici koruma kapsamındaki sığınmacılar ile ilgili sosyal politikaların oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Irkçılık, Korku, Ön Yargı, Yabancı Düşmanlığı

Önerilen Atf /Suggested Citation

Şimşek, R., Dağ, A., Ersoy, A.F. 2022. 2020 ve 2022 Yıllarında Gerçekleştirilen İki Ölçümde Değişen Şartlara Bağlı Olarak Yabancı Düşmanlığı Hakkında Nicel Bir Araştırma, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(4), 3326-3340

Abstract

Ethnocentrism is a complex concept that includes the words fear, anxiety, and worry. Xenophobia exists in social life with behaviors such as prejudice, exclusion, and marginalization. One out of every seven people in the world today is an immigrant and had to leave the lands where she/he was born and raised for various reasons. This is why this research is important. The aim of the research is to reveal the change in the level of Xenophobia(Ethnocentrism) depending on the social and economic conditions experienced in Turkey between 2020 and 2022. At the same time another aim of this research is to reveal which variables are affected by Ethnocentrism (Xenophobia). The study was designed in a quantitative design. The Xenophobia Scale (XNO) was used as a data collection tool in the study. The research data were collected with the random sampling method and the web survey technique. The collected data were analyzed with the SPSS 25 Program. The significance level of the study was accepted as $p<0.05$. Variables with two categories of research data were analyzed with a t-test and variables with more than two categories were analyzed with an ANOVA test. As a result of the research, it was found that Ethnocentrism (Xenophobia) scores increased in two different measurements in 2020 and 2022, depending on the social and economic changes Turkey experienced. Increasing political instability in neighboring countries causes irregular migration. It is suggested that social policies should be established for asylum seekers under temporary protection against xenophobia in Turkey.

Keywords: Migration, Racism, Fear, Prejudice, Xenophobia

1. Giriş

Yabancı düşmanlığı, terim olarak yabancı korkusuna karşılık gelmektedir. Yabancı düşmanlığı tutumunu benimseyen kişiler, yabancılara karşı olumsuz tutumlar besleyen ve özellikle onlardan korkmakla motive olan kişiler olarak kabul edilir (Taras, 2008: 83). “Yabancı düşmanlığı” Yunanca kökenli “xenophobia” (zenofobi) teriminin Türkçe karşılığı olarak kullanılmaktadır. “Xenophobia” (zenofobi) terimi Yunancadaki “mantıksız korku” (phobia) ve “yabancı” (xeno) kelimelerinin birleşiminden oluşturulmuştur. Yabancı düşmanlığı, genel bir farklılık korkusu, diğer kültürlerden, ülkelerden insanlara karşı duyulan yoğun bir rahatsızlık veya kendi kültüründekilerden farklı görünen, konuşan, giyinen ve davranan insanlara karşı gösterilen düşmanlık ve hoşgörüsüzlük olarak tanımlanmıştır (Adler, 2008: 1419). Yabancı düşmanlığı kavramı, özünde yabancı bireylerden korkmanın olduğu bir düşünceyi yansıtmaktadır. Ancak xenophobia kavramını etimolojik olarak “phobia” ekinden hareketle yalnızca “korku” ve “endişe” ile açıklamak yeterli olmayacağı gibi yanıltıcı da olacaktır. Dikkatin korkuya odaklanması potansiyel olarak çoğul inançları ve söz konusu fenomenle ilişkili gelişen diğer etkileri gizler. Çünkü kavram değer yargılarını, inançları ve ön yargıları da içeren daha geniş bir olguya işaret etmektedir. Yabancı düşmanlığının normatif bağlamı, siyasetin etik ilişkileridir. Tüm kültürel, politik ve ekonomik karmaşıklığıyla, gruplar ve kurumlar içindeki yaşam, benliğin derinden biçimlendiricisidir (Kim ve Sundstrom, 2014: 23). Yabancı düşmanlığı bu çerçevede, bir topluluğa, topluma, ulusa yabancı olarak algılanan kişilere yönelik reddediş, dışlama, kötüleme, önyargı ve şiddet şeklinde kendini gösteren ön yargılı tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. (ILO, IOM ve OHCHR, 2001: 2). Bu tanımda geçen “yabancı” başka bir ülkeden (foreigners) veya başka bir sosyal gruptan (outsiders) olan/olduğu düşünülen kişi ve grupları ifade etmektedir. Zenofobi olarak da literatürde yer alan yabancı düşmanlığı terimi, yerli halkın yabancılara karşı makul olmayan korkusunu (fobisini) ifade eder. Yabancı düşmanlığı, genel bir farklılık korkusu, diğer kültürlerden insanlarla yoğun bir rahatsızlık veya farklı görünen, konuşan, giyinen ve davrananlara karşı düşmanlık ve hoşgörüsüzlük olarak tanımlanmıştır. Modern çok kültürlü toplumlarda yabancı düşmanlığı, esas olarak, göçmen grupların farklı bir yaşam tarzının ve/veya kültürel veya dini değer sisteminin reddedilmesini, toplumun göçmenler tarafından “tutulma” korkusunu ve artan ekonomik rekabetin refaha yönelik algılanan tehdidini içerir (Adler, 2008: 1). İçerisinde bulunduğumuz göç çağında dünyada her yedi kişiden bir tanesinin göçmen olduğunu düşünürsek yabancı düşmanlığının önemini kolaylıkla anlayabiliriz. Göçmenlere, mültecilere ve sığınmacılara yönelik ortaya çıkan yabancı düşmanlığı inanç ve değer yargıları toplumsal bütünleşmeyi tehdit ettiğini söyleyebiliriz.

Yabancı düşmanlığı sadece düşüncede var olan bir kavram değil, aynı zamanda yabancı olarak atfedilen insanlara bilinçli veya bilinçsiz şiddet içerikli ve saldırgan davranışlarla ilgilidir (Düğer, 2020: 59).

Yabancı düşmanlığının söylem düzeyinde bazen de teorik düzeyde kavram hakkında yeterince bilgi sahibi olunmadığı için ırkçılık veya sosyal dışlama kavramlarıyla karıştırıldığı görülmektedir. Yabancı düşmanlığı ırkçılıktan daha kapsamlı, aynı zamanda farklı bir kavramı ve düşünceyi karşılamaktadır. Yabancı düşmanlığını ırkçılıktan ayıran temel nokta sivil anlamda bir dışlama olmasıdır. Kim ve Sundstrom, yabancı düşmanlığının temelinde yabancı düşmanlığı bulunan “nativizm” kavramından da farklı bir anlama geldiğini ileri sürmektedir. Ancak, farklı anlamlara gelen yabancı düşmanlığını, ırkçılığı ve nativizmi (yerlililik) aralarındaki tarihsel ve sosyal bağlardan dolayı birbirlerinden bağımsız şekilde kavramanın da zor olduğuna işaret etmektedirler (Kim ve Sundstrom,2014: 22). Irkçılık ve yabancı düşmanlığı farklı kavramlar olmasına rağmen, birbiriyle örtüşen fenomenlerdir ve çoğu durumda ayırt etmek bile zordur, çünkü biri diğerini motive eder ve tetikler. Birçok durumda medya, göçmen işçilere karşı ırkçı ve yabancı düşmanı anlatıların desteklenmesinde katalizör bir rol oynamaktadır. Kriz zamanlarında, göçmen işçilere karşı önyargı ve küçümseme, korku ve cehaletten kaynaklanan endişeler için duygusal bir çıkış sağlayabilir (Hennebry ve Hari, 2020: 2). UNESCO tarafından 1967 yılında Paris’te gerçekleştirilen, “Irkçılığın Tanımlanması Konferansı”nda ırkçılık yapılan işgallerin, sürdürülen köleliğin ve sömürgeciliğin haklı çıkarılması için ortaya atılan bir olgu olarak tanımlanmıştır. Aslında ırkçılık, toplumlar tarafından üretilen, insanların ve toplumların aralarındaki eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları besleyen, toplumların aralarındaki gelişmişlik farklarını merkeze koyan, siyasal, askeri ve sosyo-kültürel çıkmazlara neden olan, nerede ve hangi zaman diliminde ortaya çıktığı bilinmeyen bir kavrama karşılık gelmektedir (Deniz ve Zengin, 2018: 7). Sosyolojik bağlamda tarihsel süreçte yabancı düşmanlığı ve ırkçılığın birbirlerine yaklaşan kavramlar olduğunu görmekteyiz. Yabancı düşmanlığını ırkçılık (racism) ve yerlililik (nativizm) olgularından ayıran temel farklılık yabancı düşmanlığının bilgi eksikliklerinden/çarpıtmalarından kaynaklanması, ırkçılığın ve yerlililiğin ise bilinçli, ideolojik bir tercihin ürünü olmasıdır. Yabancı düşmanlığı, çoğunlukla toplumun, ülkenin içinde barındırdığı ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin sorumlusu olarak yabancıları gören/gösteren siyasal, sosyal ağların enformatik manipülasyonunun ürünüdür. Yerli ve yabancı olarak birbirini gören, damgalayan birey ve topluluklar arasındaki ilişki ve iletişim ağlarının/bağlarının eksikliği bu manipülasyonun beslediği zemini oluşturmaktadır.

Farklı kültür dünyasında yaşayan bireylere veya toplumlara yönelik nefretin, öfkenin ve korkunun kavramsal ifadesi olarak yabancı düşmanlığının temelinde ekonomik, tarihsel ve kültürel vb. faktörler bulunmaktadır (Cihangir, 2020: 210). Çeşitli sosyal bilim teorileri, çağdaş toplumlarda yabancı düşmanlığının ekonomik, sosyal psikolojik ve kültürel nedenlerini tanımlar. Buna göre, yabancı düşmanlığının nedenlerinin, bu grubun belirli üyelerinden bireysel nefretten ziyade, belirli bir “ötekiler” grubu hakkında toplumsal bir yargıdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Yabancı düşmanlığı, gerçek kişisel deneyimin gereksiz olduğu bir grubun algılanan tehdidine toplu bir tepki olarak görülüyor. Kıt ekonomik ve sosyal kaynaklar için artan rekabet ile karakterize edilen modern toplumun ekonomik ve sosyal yapısı, yabancılara karşı düşmanlığın artmasına neden olabilir (Adler, 2008: 2). Aslında yabancı düşmanlığıyla önyargıların birbirleriyle daima etkileşim içerisinde olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan önyargılar yabancı düşmanlığının ürettiği bir üründür. Yabancı düşmanlığının son yıllarda tüm dünyada yükselen bir trende sahip olması politika yapıcılar tarafından genellikle «ekonomik kriz» ile açıklanmaktadır (Doyuran, 1990: 60). Yabancıların ekonomik krize neden olduğu, artan ekonomik krizlerin yabancı düşmanlığını beslediği yönünde genel bir düşünce eğilimi bulunmaktadır.

Bugün küresel çapta ortaya çıkan düzensiz göç hareketlerinden sonra artan yabancı düşmanlığı, ulus devletlerin göçe ve göçmenliğe yönelik politikaları üzerinde etkili olmaktadır. Günümüzde ülkeler göç ve göçmenlik olgularını insan hakları bağlamında değil yabancı/göçmen korkusu nedeniyle siyasallaştırılmış ve ulusal güvenlik sorunu haline getirilmiş bir olgu olarak ele almaktadırlar. Milyonlarca insanın yasalar karşısında korumasız kalmasına, üstelik suçlu olarak damgalanmasına zemin hazırlayan bu yaklaşım tarzı, problemlerin çözümüne katkı sunmadığı gibi yabancı korkusunu artırarak çözümsüz hale gelmesine yol açmaktadır. (Erder, 2010: 41-42; Kaldık, 2021: 75). Göçmenler, mülteciler veya sığınmacılar gibi gruplara yönelik toplu korku, bu tür azınlıklar hakkında olumsuz tutumlara yol açar ve bu da etno-şiddet gibi aktif düşmanlıklara yol açabilir. Kanıtlar, yabancı düşmanlığının son birkaç on yılda Avrupa’da daha yaygın hale geldiğini ve 1989’da Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra Doğu Avrupa’daki hızlı geçiş süreçlerinin yarattığı ekonomik koşulların yabancı düşmanlığı düşüncesinin yeniden ortaya çıkmasını sağladığı fikrini desteklemektedir. Buna ek olarak, Avrupa Birliği’nin entegrasyonu, bireyciliği kolektivistliğe giderek daha fazla tercih eden bir kültürle

birleştiğinde, vatandaş olmayanların dışlanmasını destekleyen duyguları hızlandırdı (Adler, 2008: 3). Yabancı karşıtlığı, göçmen sorunu ekseninde temellendirilen politikalar 1990'lardan itibaren Avrupa'da aşırı sağ partileri daha fazla görünür hale getirmiş ve onların yükselmelerinde temel belirleyici olmuştur. Avrupa Birliği ülkelerinde yabancılara/göçmenlere yönelik şiddet hareketleri her geçen gün yoğunlaşmakta, şovenizm ve ırkçılık eğilimleri taşıyan siyasal hareketler gittikçe daha etkili olmaktadır. Bu çerçevede gelişen aşırı sağ hareketler, ırk ve kültürlerin karışımını ulus devletlerin geleneksel değerlerine yönelik ciddi bir tehdit olarak görmektedir (Kahraman, 2018: 220). Etnik ve kültürel farklılıklar nedeniyle kendilerine benzemeyen göçmenleri “öteki”, kendilerini de ev sahibi toplum, ulus devletin asli unsurunu oluşturan “biz” olarak tanımlayan yerleşik topluluklar, tarihten, kültürden gelen birtakım olumsuz klişe ve önyargıların neden olduğu korkuların da yönlendirmesiyle yabancılara/göçmenlere karşı düşmanca tutum ve davranışlar sergiledikleri görülmüştür (Saraçlı, 2021: 740). Bugün göç alan birçok ülkede göçmenlerin, ekonomik, sosyal ve siyasal hayatın farklı boyutlarında pek çok dışlanma ile karşı kaşıya kalmaktadır. Özellikle iş bulma süreçlerinde yabancılar çok sık ayrımcılıklar yaşamaktadır. Yabancı düşmanlığının gündelik hayata yansımalarının ortaya çıkarttığı sosyo-kültürel ve psikolojik sorunların yanı sıra fırsat eşitliğine aykırı, ırkçı, ayrımcı uygulamalar yabancılarının/göçmenlerin yaşamak zorunda kaldığı sorunlardan sadece bazılarıdır (Tanrıku, 2018: 108). Göç hareketlerini tarihsel olarak incelediğimizde yerleşik toplumların göç ile gelenleri istemediğini görmekteyiz. Göç eden varış ülkesinde güçsüz konumdadır. Çünkü yeterli network ve kaynaklarla bağlantılanabilecek güce sahip değildir. Aynı zamanda karşılaşabileceği yabancı düşmanlığı gibi uygulamalar dezavantajlı konumunu daha da derinleştirebilecektir.

Bu çalışma Türkiye’de Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) farklı boyutlarda ölçmesi ve Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğini (YDO) kullanması bakımından önemlidir. Günümüz bir göç çağıdır. Türkiye göç sürecinden en çok etkilenen ülkedir. Aynı zamanda Türkiye göç hareketlerinde bir geçiş ülkesi konumundadır. Dünyada en çok sığınmacının yaşadığı ülke olarak Türkiye’de böyle bir çalışmanın yapılması önemlidir. Araştırma kapsamında dünya da Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) ile ilgili çalışmalar taranmış ve çalışmaların Güney Afrika’da yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırma kapsamında aşağıdaki ana hipotez ve alt hipotez cümleleri kurulmuştur:

Araştırmanın Ana Hipotezi: 2020 ve 2022 de gerçekleştirilen iki ölçümde değişen sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları artmıştır.

Alt Hipotez 1: Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları cinsiyet değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.

Alt Hipotez 2: Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları yaş değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.

Alt Hipotez 3: Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları eğitim seviyesi değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.

Alt Hipotez 4: Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları medeni durum değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.

Alt Hipotez 5: Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları çocuk sahibi olmak değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.

Alt Hipotez 6: Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları gelir seviyesi bağlamında farklılaşmaktadır.

Web tabanlı gelişmiş veri toplama yöntemi ile 598 katılımcıya (310 kadın ve 288 erkek) Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) uygulanmıştır. Araştırmanın verileri 21.11.2020/08.09.2022 tarihleri arasında aynı hedef kitleye ulaşmaya yönelik web tabanlı olarak iki ölçümle toplanmıştır. Birinci ölçüm 19.11.2020/08.12.2020 tarihleri arasında, ikinci ölçüm ise 26.08.2022/08.09.2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların sosyal ve demografik özellikleri

		<i>Kadın (n:310)</i>	<i>Erkek (n:288)</i>	<i>Toplam (n:598)</i>
Yaş	18-34	33,3	16,6	49,8
	35-54	17,4	26,1	43,5

	55 ≥	1,2	5,5	6,7
Eğitim Seviyesi	İlkokul Mezunu	2,3	1,0	3,3
	Ortaokul Mezunu	1,5	2,0	3,5
	Lise Mezunu	11,0	6,2	17,2
	Üniversite Mezunu	29,9	26,9	56,9
Medeni Durum	Lisansüstü	7,0	12,0	19,1
	Evli	24,7	32,8	57,5
	Bekâr	24,9	14,2	39,1
Çocuk Sahibi Olmak	Boşanmış ya da Dul	2,2	1,2	3,3
	Evet	22,9	31,4	54,3
	Hayır	28,9	16,7	45,7
Gelir Seviyesi	0-5.500 TL	26,8	8,9	35,6
	5.501-9.000 TL	11,2	16,2	27,4
	9.001-14.000 TL	8,5	13,0	21,6
	14.001 + TL	5,4	10,0	15,4

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 49,8'i 18-34 yaş arası, %43,5'i 35-54 yaş arası ve %6,7'si 55 ve üstü yaş arasında olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %3,3'ü ilkokul, %3,5'i ortaokul, %17,2'si lise, %56,9'sı ön lisans/lisans ve %19,1'i yüksek lisans ve doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 57,5'i evli, %39,1'i bekâr ve %3,3'ü boşanmış/dul olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %54,3'ü çocuk sahibi olduğu, %45,7'si çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Çizelge 1 incelendiğinde katılımcıların %35,6'sı 0-5.500 TL arasında, %27,4'ü 3501-9.000 TL, %21,6'sı 7001-14.000 TL ve %15,4'ü ise 14.001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın veri toplama aracı, demografik bilgi formu, verilerin analizi ve çalışma grubu açıklanmıştır. Türkiye'de Zenofobiyi farklı parametreler bağlamında ölçmek amacıyla bu çalışmada nicel yöntem benimsenmiştir. İlişkisel nicel desende tasarlanmış bu çalışmada iki veya daha fazla değişken arasındaki Zenofobi seviyesini ölçmek (sayılara indirgemek) amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplama süreci iki farklı zaman aralığında (19/11/2020-08/12/2020 ve 26/08/2022-08/09/2022) gerçekleştirilmiştir. Veriler gelişmiş örneklem yöntemi ile 598 katılımcıdan toplanmıştır. Araştırma sürecinden elde edilen veriler kantitatif (nicel) analiz yöntemi ile SPSS-25 Programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın etik uygunluğu 10.10.2022 tarihinde Bursa Teknik Üniversitesi Fen, Mühendislik ve Sosyal Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 78752 sayılı karar ile alınmıştır.

2.1. Veri Toplama Aracı

Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO), Ömete ve diğerleri (2018) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin bu çalışmada kullanımı için sorumlu yazarla irtibata geçilmiş ve kullanım izni alınmıştır. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) 11 maddeden oluşmaktadır ve altılı likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en küçük puan 11 ve en yüksek puan 66'dır. Puan düştükçe yabancı düşmanlığı azalmakta, arttıkça ise yabancı düşmanlığı çoğalmaktadır. Ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı olarak Cronbach Alpha değeri 0,87 olarak tespit edildiği görülmüştür. Faktör yükleri ise 0,31 ile 0,79 arasında değerler almaktadır.

2.2. Demografik Bilgi Formu

Nicel desende farklı parametreler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartabilmek için tasarlanmış bu çalışmada; katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, medeni durum, gelir seviyesi, çocuk sahibi olma durumlarını kategorilere ayırabilmek için demografik soru formu oluşturulmuştur. Oluşturulan demografik bilgiler formu 598 katılımcıya uygulanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

SPSS 25 Programı ile farklı parametreler çerçevesinde katılımcıların Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) seviyesini ölçmek için: 1) Cinsiyet değişkeni ile t testi, 2) Çocuk sahibi olma değişkeni ile t testi, 3) Yaş değişkeni ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA), 4) Medeni durum değişkeni ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA), 5) Eğitim seviyesi değişkeni ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve 6) Gelir seviyesi değişkeni ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Araştırmanın anlamlılık seviyesi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma nicel araştırma yöntemi ile sınırlıdır. Bu çalışma Özmete ve diğerleri (2018) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılarak Türk kültürüne uyarlanan Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) ile sınırlıdır. Bu çalışma araştırmanın veri toplama sürecine katılan 598 katılımcı ile sınırlıdır. Bu çalışma 6 farklı değişken ile yabancı düşmanlığını (Zenofobi) ölçmesi ile sınırlıdır. Bu çalışma 19.11.2020/08.09.2022 tarihleri arasında gelişigüzel örnekleme tekniği ile toplanan verilerle sınırlıdır.

3. Bulgular

SPSS 25 Programı ile ölçeğin toplam puanları alınmış ve araştırmanın iki kategorili değişkenleri ile t testi ve ikiden fazla kategoriye ayrılmış değişkenleri ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 2. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği Farklı Ölçüm Zamanları Skorları

19.11.2020/08.09.2022	N	$\bar{x}$	<i>Sd</i>	Minimum skor	Maksimum skor
Zenofobi (Toplam)	598	45,6104	15,01937	11.00	66.00
19.11.2020/08.12.2020					
Zenofobi (1. Ölçüm)	324	43,2257	14,65481	11.00	66.00
26.08.2022/08.09.2022					
Zenofobi (2. Ölçüm)	274	48,4307	14,98243	11.00	66.00

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) toplam puanlarının $\bar{x}$ = 45,3250 olduğu görülmektedir. Serbestlik derecesi 15,01937, minimum puan 11.00 ve maksimum puanın 66.00 olduğu görülmektedir. 19.11.2020/08.12.2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen 1. Ölçümde Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) puanlarının $\bar{x}$ = 43,2257, 26.08.2022/08.09.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2. Ölçümde Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) puanlarının $\bar{x}$ = 48,4307 olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği Verilerinin Değişken Analizi

<i>Değişken</i>	<i>Değişken Kategorisi</i>	<i>Frekans</i>	$\bar{x}$	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Cinsiyet	Kadın	310	48,0	13,13602	,000***
	Erkek	288	42,9	16,43878	
Yaş	≤ 34	298	48,9	13,08364	,000***
	35-54	260	43,2	16,12160	
	55 ≥	40	36,3	14,56057	

Medeni Durum	Evli	344	43,4	15,56203	,000***
	Bekâr	234	48,6	13,51129	
	Eşi Ölmüş/Dul	20	47,7	16,38637	
Eğitim Seviyesi	İlkokul Mezunu	20	50,9	15,68263	,018*
	Ortaokul Mezunu	21	40,2	17,13156	
	Lise Mezunu	103	48,1	14,26163	
	Üniversite Mezunu	340	45,7	14,52576	
Çocuk Sahibi Olmak/Olmamak	Lisansüstü	114	42,9	16,06654	
	Evet	325	43,2	15,77147	,000***
Gelir	Hayır	273	48,4	13,55921	
	≤ 5.500 TL	213	46,3	13,84131	,084
	5.501-9.000 TL	164	46,3	15,57957	
	9.001-14.000 TL	129	46,1	15,06001	
	14.001 ≥ TL	92	41,9	16,22781	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar arasında Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan t testi sonucunda kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,001$). Kadınların ($\bar{x} = 48,0$) erkeklere ($\bar{x} = 42,9$) göre Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları yüksektir. Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar arasında Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) çocuk sahibi olmak değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan t testi sonucunda çocuk sahibi olanlar ve çocuk sahibi olmayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,001$). Çocuk sahibi olmayanların ($\bar{x} = 48,4$), çocuk sahibi olanlara ($\bar{x} = 43,2$) göre Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları yüksektir. Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar arasında Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda katılımcıların yaş kategorileri ile Yabancı Düşmanlığın (Zenofobi) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,001$). Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar arasında Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda katılımcıların medeni durum kategorileri ile Yabancı Düşmanlığın (Zenofobi) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,001$). Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar arasında Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda katılımcıların eğitim seviyesi durumu kategorileri ile Yabancı Düşmanlığın (Zenofobi) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar arasında Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) gelir seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda katılımcıların gelir seviyesi kategorileri ile Yabancı Düşmanlığın (Zenofobi) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 4. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği İki Farklı Veri Analizinin Karşılaştırması

Değişken	Değişken Kategorisi	1.	Ölçüm	2.	Ölçüm
		$\bar{x}$	p	$\bar{x}$	p
Cinsiyet	Kadın	45,3	,002**	52,0	,000***
	Erkek	40,3		45,4	
Yaş	≤ 34	45,9	,000***	54,1	,000***

	35-54	39,3		45,9	
	55 ≥	38,8		32,0	
Medeni Durum	Evli	40,2	,002**	46,0	,000***
	Bekâr	46,1		54,0	
	Boşanmış/Dul	42,8		50,3	
Eğitim Seviyesi	İlkokul Mezunu	48,0	,010*	53,3	,184
	Ortaokul Mezunu	35,2		44,0	
	Lise Mezunu	48,5		47,6	
	Üniversite Mezunu	42,4		49,7	
	Lisansüstü	41,1		45,0	
Çocuk Sahibi Olmak/Olmamak	Evet	40,2	,001**	45,7	,000***
	Hayır	45,7		53,1	
Gelir	≤ 5.500 TL	45,9	,003**	47,7	,000***
	5.501-9.000 TL	41,4		53,7	
	9.001-14.000 TL	37,2		49,5	
	14.001 ≥ TL	40,4		42,3	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Tablo 4 incelendiğinde kadınların Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=45,3441$, 2. Ölçüm $\bar{x}=52,0806$ olarak bulunmuştur. Kadınların Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Erkeklerin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=40,3696$, 2. Ölçüm $\bar{x}=45,4133$ olarak bulunmuştur. Erkeklerin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde ≤ 34 yaş kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=45,9948$, 2. Ölçüm $\bar{x}=54,1963$ olarak bulunmuştur. ≤ 34 yaş kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde 35-54 yaş kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=39,3333$, 2. Ölçüm $\bar{x}=45,9934$ olarak bulunmuştur. 35-54 yaş kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde 55 ≥ yaş kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=38,8800$, 2. Ölçüm $\bar{x}=32,0000$ olarak bulunmuştur. 55 ≥ yaş kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde azalmıştır. Tablo 4 incelendiğinde evli kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=40,2975$, 2. Ölçüm $\bar{x}=46,0376$ olarak bulunmuştur. Evli kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde bekâr kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=46,1509$, 2. Ölçüm $\bar{x}=54,0267$ olarak bulunmuştur. Bekâr kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde boşanmış/dul kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=42,8571$, 2. Ölçüm $\bar{x}=50,3846$ olarak bulunmuştur. Boşanmış/dul kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde İlkokul Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=48,0000$, 2. Ölçüm $\bar{x}=53,3636$ olarak bulunmuştur. İlkokul Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde Ortaokul Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=35,2222$, 2. Ölçüm $\bar{x}=44,0000$ olarak bulunmuştur. Ortaokul Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde Lise Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=48,5690$, 2. Ölçüm $\bar{x}=47,6444$ olarak bulunmuştur. Lise Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde Üniversite Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=42,4000$, 2. Ölçüm $\bar{x}=49,7677$ olarak bulunmuştur. Üniversite Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde Yüksek Lisans ve Doktora Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm

$\bar{x}=41,1905$, 2. Ölçüm $\bar{x}=45,0392$ olarak bulunmuştur. Yüksek Lisans ve Doktora Mezunu kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde çocuk sahibi olan kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=40,2733$, 2. Ölçüm $\bar{x}=45,7429$ olarak bulunmuştur. Çocuk sahibi olan kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Çizelge 4 incelendiğinde çocuk sahibi olmayan kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=45,7701$, 2. Ölçüm $\bar{x}=53,1818$ olarak bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayan kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde ≤ 5.500 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=45,9341$, 2. Ölçüm $\bar{x}=47,7826$ olarak bulunmuştur. ≤ 5.500 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde 5.501-9.000 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=41,4444$, 2. Ölçüm $\bar{x}=53,7538$ olarak bulunmuştur. 5.501-9.000 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde 9.001-14.000 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=37,2778$, 2. Ölçüm $\bar{x}=49,5914$ olarak bulunmuştur. 9.001-14.000 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır. Tablo 4 incelendiğinde $14.001 \geq$ TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları 1. Ölçüm $\bar{x}=40,4091$, 2. Ölçüm $\bar{x}=42,3714$ olarak bulunmuştur. $14.001 \geq$ TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları ikinci ölçümde artmıştır.

Yabancı düşmanlığı (Zenofobi) puanları cinsiyet değişkeni ile değerlendirildiğinde ikinci ölçümde hem kadın ve hem de erkeklerde artmıştır. İkinci ölçümde ≤ 34 yaş ve 35-54 yaş grubunda yabancı düşmanlığı (Zenofobi) puanları artarken 55 ve üstü yaş grubunda azalmıştır. İkinci ölçümde tüm medeni durum kategorilerinde yabancı düşmanlığı (Zenofobi) puanları artmıştır. İkinci ölçümde lise mezunlarında yabancı düşmanlığı (Zenofobi) puanları azalırken diğer eğitim kategorilerinde artmıştır. İkinci ölçümde çocuk sahibi olmak/olmamak kategorilerinin ikisinde de yabancı düşmanlığı (Zenofobi) artmıştır. İkinci ölçümde tüm gelir grubu kategorilerinde yabancı düşmanlığı (Zenofobi) artmıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda, Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği (YDO) iki ölçümün ortalama puanının $\bar{x}=45,6104$ olduğu görülmektedir. Birinci ölçüm (19.11.2020/08.12.2020) skoru $\bar{x}=43,2257$ bulunurken; ikinci ölçüm (26.08.2022/08.09.2022) skoru $\bar{x}=48,4307$ olarak bulunmuştur. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Türkiye'nin içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar ve sosyal nedenler ile artmıştır. Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p<0,05$). Kadınların Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) puanları erkeklere göre yüksektir. Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p<0,05$). Yaş küçüldükçe Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) puanları yükselmektedir. Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p<0,05$). Bekâr kategorisinin Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) puanları evli ve boşanmış/dul kategorisinden yüksektir. Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) eğitim seviyesi değişkenine göre 1. Ölçümde anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p<0,05$). Fakat 2. Ölçümde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) Çocuk Sahibi Olmak/Olmamak değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p<0,05$). Çocuk sahibi olmayanlar kategorisinin Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) puanları çocuk sahibi olanlar kategorisinden yüksektir. Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) Gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur ($p<0,05$). 5.501-9.000 TL kategorisinin Yabancı Düşmanlığının (Zenofobi) puanları diğer gelir seviyesi kategorilerinden yüksektir.

Tablo 5. Sonuç Tablosu

<i>H</i>	<i>Hipotezler</i>	<i>P</i>	<i>Sonuç</i>
Ana Hipotez	2020 ve 2022 de gerçekleştirilen iki ölçümde değişen sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları artmıştır.	$P<0,05$	Kabul
H1	Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları cinsiyet değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.	,000***	Kabul

H2	Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları yaş değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.	000***	Kabul
H3	Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları eğitim seviyesi değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.	,184	Red
H4	Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları medeni durum değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.	,000***	Kabul
H5	Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları çocuk sahibi olmak değişkeni bağlamında farklılaşmaktadır.	,000***	Kabul
H6	Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları gelir seviyesi bağlamında farklılaşmaktadır.	,000***	Kabul

Çizelge 5 incelendiğinde araştırmanın ana hipotezi ve diğer 5 alt hipotezi kabul edilmiştir. Hipotez 3 araştırma bulgularının sonucuna göre reddedilmiştir.

David A. McDonald ve Sean Jacobs (2005: 295-325) Güney Afrika'daki sınır ötesi göçle ilgili haber yapan gazeteler ile ilgili; 2000- 2005 yıllarını ve Güney Afrika, Angola, Botsvana, Lesotho, Mozambik, Namibya, Tanzanya, Zambiya ve Zimbabve ülkelerini kapsayan bir çalışmada göçmenler ve mültecilerin tipik olarak yasadışı olarak tasvir edildiği sonucu bulunmuş. Suç kavramının Angolalılar ve Zimbabveli'lerle ilişkilendirildiği sonucu bulunmuş. Mülteciler arasındaki anlaşmazlıklar genellikle, Namibya'dan gelen "kabile" grupları arasında kavga eden hizipler olarak ifade edildiği ve mülteciler kurnaz ve hilekâr olarak tasvir edildiği sonucu bulunmuş. Bizim çalışmamız farklı parametreler çerçevesinde Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) seviyesini ölçmeyi amaçlamıştır. David A. McDonald ve Sean Jacobs'un (2005: 295-325) yaptığı çalışmadan farklı sonuçlar bulunmuştur, göçmenlerin suç kavramı ile ilişkilendirilmediği görülmüştür.

Olubunmi Damilola Akande, Hilary Jephath Musarurwa ve Sylvia Blanche Kaye (2018: 1-17) Güney Afrika'daki yabancı düşmanlığı hakkındaki öğrencilerinin algılarını ve tutumlarını araştırmak için Durban Teknoloji Üniversitesi'nde 547 öğrenci ile nicel (anket) bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin yabancı düşmanlığına ilişkin yüksek düzeyde farkındalıkları olduğu sonucu bulunmuştur. Düşük gelirli bölgelerden gelen ve üniversiteye yeni başlayan öğrencilerde yabancı düşmanlığı seviyesi yüksek bulunmuş ve bu durumun sosyoekonomik yetersizliklerin kök saldığı Güney Afrika'daki yabancı düşmanlığına ilişkin normatif durumu yansıttığı sonucu bulunmuştur. Bununla birlikte, çoğu öğrencinin yabancı düşmanlığına yönelik olumlu eğilime sahip olduğu görülmüş. Bizim çalışmamız, Olubunmi Damilola Akande, Hilary Jephath Musarurwa ve Sylvia Blanche Kaye (2018: 1-17) yaptığı çalışmayla benzer sonuçlar bulunmuştur. Katılımcıların gelir seviyesi düştükçe Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanları yükselmektedir.

Kudakwashe Paul Vanyoro ve Lyton Ncube (2018: 76-89) Güney Afrika'daki göç ve yabancı düşmanlığı ile ilgili ana akım medya (*the Mail & Guardian and the Sowetan*) ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Yabancı düşmanlığı ve tekrar eden saldırıların Güney Afrika'daki 'Gökkuşağı' Ulus ('rainbow' nation) söylemini olumsuz etkilediği sonucu bulunmuştur. Çalışmada, nitel bir araştırma yaklaşımı kullanıldığı görülmüştür. Bulgular, analiz edilen iki gazetenin (*the Mail & Guardian and the Sowetan*) eleştirel olmayan bir şekilde hikâyeleri topladığını ve bunları ampirik araştırmanın temelleri olmadan yayınladığı sonucu bulunmuştur. Bizim çalışmamız Kudakwashe Paul Vanyoro ve Lyton Ncube'nin (2018: 76-89) yaptığı çalışmadan farklı sonuçlara ulaşmıştır. Katılımcıların medeni durum, cinsiyet gibi farklı parametrelere bağlı olarak Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanlarının farklılaştığı görülmüştür.

Xenophobia, Radicalism and Hate Crime in Europe Annual Report (2016: 1-120) incelendiğinde; genel olarak Avrupa'da yabancı düşmanlığının farklı seviye ve düzeylerde gelişme gösterdiği belirtilmiştir. Yabancı düşmanlığının seviyesi, göç krizinin en kötü sonuçlarıyla karşı karşıya olan ülkeler ve hükümetlerin siyasi amaçlarla göçmen ve Müslümanlardan korkma durumunu yapay olarak alevlendirdiği devletler dışında, bir bütün olarak azaldığı sonucu rapor edilmiş. Göçmen akışının azaltılması, yetkililerin göç sorununu çözme çabaları, halka ulaşma ve son olarak polisin etkili çalışması,

sağcı radikal parti ve grupların faaliyetlerinde ve popüleritesinde bir azalmaya yol açtığı belirtilmiş. Bu çalışmada Xenophobia, Radicalism and Hate Crime in Europe Annual Report (2016: 1-120) ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) toplumda farklı seviye ve düzeylerde gelişme göstermektedir.

Karataş ve Güzel'in (2020: 500-523)'de 653 üniversite öğrencisi ile yaptıkları niceliksel bir araştırmada; Öğrencilerin yabancı düşmanlığına yönelik tutumları ile cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, yaşanan coğrafi bölge ve öğrenim gördüğü sınıfta yabancı uyruklu öğrenci olması/olmaması değişkeni ile yabancı düşmanlığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş. Bu araştırma cinsiyet ile yabancı düşmanlığı (Zenofobi) arasında anlamlı bir ilişki bulması bakımından, Karataş ve Güzel'in (2020: 500-523) yaptıkları çalışmayla benzer sonuçlar elde etmiştir.

Bu araştırmada ikinci ölçümde yabancı düşmanlığı (Zenofobi) puanlarının yükselmesinin temel nedenini COVID-19 Pandemisi ile birlikte ortaya çıkan ekonomik sorunlar ve bu sorunlardan Türkiye'nin etkilenmesi olarak açıklayabiliriz. Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki sığınmacılara yönelik yabancı düşmanlığı (Zenofobi) puanlarındaki birinci ölçüm ve ikinci ölçüm arasındaki artışın en temel nedeninin ekonomik sorunlar olduğunu söyleyebiliriz. Literatür taramasında araştırma yapılan ülkelerde göçmenlere yönelik salt bir korkunun var olduğu ve göçmenlerin suç kavramı ile eşdeğer tutulduğu görülmektedir. Bu araştırmada literatür taramasında adı geçen araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumu 2020 yılındaki ölçüm ile 2022'deki ölçüm arasındaki artıştan anlamaktayız. Ekonomik sorunlara bağlı olarak geçici koruma kapsamındaki sığınmacılara yönelik yabancı düşmanlığı (Zenofobi) artmıştır. Bu sonuç Türkiye ve literatür taraması yapılırken karşılaşılan diğer ülkelerdeki yabancı düşmanlığını (Zenofobi) farklılaştırmaktadır.

Türkiye coğrafi konumu itibariyle geçiş güzergâhında olması, çevre ülkelere göre ekonomik ve siyasal olarak istikrarlı olması göçler için hem transit hem de hedef ülke haline gelmesine neden olmaktadır. Göç odağı haline gelen Türkiye'de bu yeni durumun yol açacağı sosyo-kültürel krizleri öngörmek ve önlemler geliştirmek için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Göçle bağlantılı gelişen en önemli krizlerden biri toplumsal ayrışmalara, çatışmalara ve istikrarsızlığa yol açabilecek olan yabancı düşmanlığı sorunudur. Bu çalışmada 2020 ve 2022'de gerçekleştirilen iki ölçüm sonucunda Türkiye'de yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler ile Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) puanlarının arttığı tespit edilmiştir. Bu artış göçmenlere, geçici koruma altındaki sığınmacılara genel olarak dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikaların oluşturulması gerektiğini göstermektedir. Birinci ölçümden sonra gerçekleştirilen ikinci ölçümde yerleşik toplumda yabancı düşmanlığı seviyesinin yükseldiği tespit edilmiştir. Bu durumun en önemli nedeninin yerleşik toplumun karşı karşıya olduğu ekonomik sorunlar olduğunu söyleyebiliriz. İşsizlik oranları ve artan hayat pahalılığı yabancılara yönelik olumsuz bakış açısını yükseltmiştir. Yerleşik toplumun istihdamını arttıracak sosyal politikalar geliştirilmesi ve insanlara çeşitli destek imkânlarının sunulması Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) sorunun çözümünde yeterli olacağı kanaatindeyiz. Bunu da yerleşik toplumun salt bir yabancı düşmanlığı olmaması ve ekonomik nedenlerden kaynaklanan bir artışın var olması ile açıklayabiliriz.

Kaynakça

- Adler, M., A. (2008). Xenophobia, pp. 1419-1420 in Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Society, edited by Richard T. Schaefer. Vol. 3. Sage: Thousand Oaks, CA.
- Cihangir, M. (2020). "Sürgündeki Yabancı" ve "Terkediş" Adlı Romanlarda Bir Sorun Olarak Ötekileştirme. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(2), s.206-223. DOI: 10.38004/sobad.809834
- David A. McDonald. Sean J. (2005). (Re)writing Xenophobia: Understanding Press Coverage of Cross-Border Migration in Southern Africa. *Journal of Contemporary African Studies*, 23, 3, Sept.2005, DOI:10.1080/02589000500274050
- Deniz, T., Zengin, N. (2018). Avrupa'da Basın ve Medya Haberlerinde Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve Türkiye Turizmine Etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), s.5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/saktad/issue/36816/409230>
- Doyuran, B. (1990). Önyargılar-yabancı düşmanlığı ve yurtdışındaki Türk işçi aileleri. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 7 (7) , s.57-67. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekurgu/issue/16240/170175>

- Düğer, Y. (2020). Bir İnsan Hakkı İhlali Olarak Yabancı Düşmanlığı ve Rusya'da Yabancı Düşmanlığının Tarihsel Kökeni. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(10) , s.53-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijar/issue/55341/738789>
- Erder, S. (2010). ““Düzensiz” Göç, Göçmen Korkusu ve Çelişen Tepkiler”. İçinde; *Türkiye’ye Uluslararası Göçler*. B. Pusch ve T. Wilkoszewski (Ed.), Kitap Yayınevi. İstanbul. sa. 41-54.
- Hennebry, J., Hari. KC. (2020). Quarantined! Xenophobia and migrant workers during the COVID-19 pandemic. International Organization for Migration (IOM). Geneva.
- ILO, IOM and OHCHR (2001). *International Migration, Racism, Discrimination and Xenophobia*, A publication jointly produced by: International Labour Office (ILO), International Organization for Migration (IOM), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), In consultation with Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), https://publications.iom.int/system/files/pdf/international_migration_racism.pdf
- Kahraman, F. (2018). Koşullu Konukseverlikten Hoşnutsuzluğa: Almanya’da Yükselen Yabancı Düşmanlığını Türk Göçmenler Üzerinden Okumak. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 14(53) , s.209-228. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/38114/600735>
- Kaldık, B. (2021). Uluslararası Göç Bağlamında Sığınmacılara Yönelik Yabancı Düşmanlığının İncelenmesi: Türkiye’de Zenofobi Üzerine Bir Uygulama. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi: Krizler, Belirsizlikler ve Arayışlar Özel Sayısı, s.69-96. DOI: 10.33399/biibfad.1029321
- Karataş, Z., Güzel, B. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Yabancı Düşmanlığıyla İlgili Tutumlarının İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), s.500-523. DOI: 10.33417/tsh.641947
- Kim, H. D. and Sundstrom, R. R. (2014). “Xenophobia and Racism”, *Critical Philosophy of Race*, Volume 2, Issue 1, pp.20-45, Published by: Penn State University Press <https://www.jstor.org/stable/10.5325/critphilrace.2.1.issue-1>
- Kudakwashe P. V., Lyton, N. (2018). [Re]-presenting knowledge: The coverage of xenophobia research in selected South African newspapers, 2008 -2013, *JCMR Journal of Communication and Media Research*, Vol. 10, No. 1, April 2018, 76 – 89.
- Olubunmi, D. A., Hilary, J. M., Sylvia, B. K. (2018). Students’ Attitudes and Perceptions on Xenophobia: A Study of a University in Durban, *Journal of Student Affairs in Africa*, Volume 6(2) 2018, 1–17, DOI: 10.24085/jsaa.v6i2.3307
- Özmete, E, Yıldırım, H, Duru, S. (2018). Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Göç Özel Sayısı*, Cilt 1 , 191-209 . DOI: 10.21560/spcd.v18i39974.451063
- Saraçlı, M. (2021). Avrupa Birliği'nin Yabancı Düşmanlığıyla Kurumsal ve Hukuksal Alanlardaki Mücadelesi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 5(2), s.738-772. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uksad/issue/67145/993074>
- Tanrıkulu, F. (2018). Yaşlanan Alman Nüfusu ve Artan Göçmen İhtiyacı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi: Yükselen Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve Ayrımcılık. *Journal of Social Policy Conferences*, (75) , 93-122. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/41800/504488>
- Taras, R. (2008). Europe Old and New: Transnationalism, Belonging, Xenophobia. Published in the United States of America by Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Xenophobia, Radicalism and Hate Crime in Europe Annual Report. (2016). Editör: in Chief and Project Head: Dr. Valery Engel. European Centre for Tolerance European Centre for Democracy Development Institute for National Policy and Ethnic Relations Studies. Athens-London-Berlon-Paris-MoscowKrakow-Budapest-Kiev-Amsterdam 2017.

Research Article

**2020 ve 2022 Yıllarında Gerçekleştirilen İki Ölçümde Değişen Şartlara Bağlı Olarak
Yabancı Düşmanlığı Hakkında Nicel Bir Araştırma**

*A Quantitative Study on Xenophobia Based on Changing Conditions in Two Measurements
Carried Out in 2020 and 2022*

<p>Rıdvan ŞİMŞEK Dr. Öğretim Üyesi, Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü ridvan.simsek@btu.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-4744-3717</p>	<p>Adem DAĞ Doç. Dr., Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü adem.dag@btu.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-8548-7599</p>	<p>Ali Fuat ERSOY Prof. Dr., Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü alifuatersoy@karabuk.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7665-6741</p>
--	--	---

Extensive Summary

When we look at the meaning of the word Ethnocentrism (Xenophobia), we see that it is a combination of two concepts. The first of these concepts is stranger and the other is anxiety/fear. Ethnocentrism (Xenophobia) can be defined as the anxiety and fear of foreigners. Xenophobia is an act of rejecting those who are not similar to them in terms of cultural or physical (skin color, eye structure, etc.) for the settled society. Since we cannot talk about a pure nation in any nation-state in the age we live in, we can say that xenophobia can exist in a wide area. We see that Ethnocentrism (Xenophobia) is a concept that is often confused with racism or used instead of racism. But xenophobia conceptually corresponds to a broader meaning than racism.

We see that there are economic, social, and political problems at the root of xenophobia. At the same time, it causes an increase in xenophobia in the global risks and economic crises that have emerged in the current era. However, Turkey is in the position of a bridge for African countries to reach the west through migration. Turkey in recent years Syria, Iraq, Afghanistan, etc. received a significant number of irregular migrants from other countries. COVID-19 and the global economic crisis are causing tension in the established society. The easiest way to find the source of the problem is to point out the immigrants. Because it is not wanted by the migrating residents. Immigrants are shown as the main reason for social or economic problems that may arise in society. This situation can feed xenophobic thoughts. The fear of immigrants, asylum seekers and, refugees is also intensely experienced in western countries politically. The burden of irregular migrants in countries with political instability such as Syria and Iraq has largely been left to Turkey.

Aim

The aim of this study is to reveal the change in Ethnocentrism (Xenophobia) scale scores depending on the changing social and economic conditions between 2020 and 2022. Another aim of this study is to comparatively reveal which factors (gender, age, marital status, having or not having children, education status and income level) affect the change in Ethnocentrism (Xenophobia) scale scores. In line with this purpose, the following main and sub-hypotheses have been formed:

Main Hypothesis of the Research: Xenophobia scores increased in two measurements carried out in 2020 and 2022, depending on the changing social and economic conditions.

Sub-Hypothesis 1: Ethnocentrism (Xenophobia) scores differ in the context of gender variable.

Sub-Hypothesis 2: Ethnocentrism (Xenophobia) scores differ in the context of the age variable.

Sub-Hypothesis 3: Ethnocentrism (Xenophobia) scores differ in the context of education level variable.

Sub-Hypothesis 4: Ethnocentrism (Xenophobia) scores differ in the context of the marital status variable.

Sub-Hypothesis 5: Ethnocentrism (Xenophobia) scores differ in the context of having a child variable.

Sub-Hypothesis 6: Ethnocentrism (Xenophobia) scores differ in terms of income level.

Method

The study was designed in a quantitative design. The Xenophobia Scale (XNO) was used as a data collection tool in the study. The Ethnocentrism(Xenophobia) Scale (XNO) was adapted to Turkish culture by conducting validity and reliability studies by Özmete, E. Yıldırım, H. and Duru S. (2018). Xenophobia (Xenophobia) Scale (XNO) consists of 11 items. The scale is designed for participants over the age of 18.

In this study, which was designed to reveal the relationship between different parameters in a quantitative design, a demographic questionnaire was created to categorize the participants' gender, age, education level, marital status, income level, and having a child. The Xenophobia Scale (XNO) was applied to 598 participants (310 females and 288 males) using the web-based random data collection method. The data of the research were collected between 21.11.2020/08.09.2022.

The following analyzes were carried out to measure the Ethnocentrism (Xenophobia) level of the participants within the framework of different parameters with the SPSS 25 Program. 1) T-test with gender variable, 2) T-test with child-bearing variable, 3) One-way analysis of variance with age variable (ANOVA), 4) One-way analysis of variance with marital status variable (ANOVA), 5) Education level variable with one-way analysis of variance (ANOVA) and 6) One-way analysis of variance (ANOVA) with income level variable. The significance level of the study was accepted as 0.05.

Results

It was observed that the total score of the Ethnocentrism (Xenophobia) Scale (XNO) was $\bar{x}= 45,3250$. The degree of freedom was found to be 15,01937, the minimum score was 11.00 and the maximum score was 66.00. In the 1st measurement conducted between 19.11.2020/08.12.2020, $\bar{x}= 43,2257$ Ethnocentrism (Xenophobia) Scale (XNO) scores were found. In the 2nd measurement performed between 26.08.2022 and 08.09.2022, $\bar{x}= 48,4307$ $\bar{x}$ scores of the Ethnocentrism (Xenophobia) Scale (XNO) were found.

To determine whether ethnocentrism (Xenophobia) shows a significant difference according to the gender variable, a significant difference was found between men and women as a result of the t-test($p=0,000$). Women have higher ethnocentrism (Xenophobia) scores than men.

As a result of the t-test performed to determine whether ethnocentrism (Xenophobia) shows a significant difference according to the variable of having children, a significant difference was found between those who have children and those who do not ($p=0,000$). Those who do not have children have higher ethnocentrism (Xenophobia) scores than those who have children.

As a result of the One-Way Analysis of Variance (ANOVA) test, which was conducted to determine whether Ethnocentrism (Xenophobia) shows a significant difference according to the age variable, a significant difference was found between the age categories of the participants and the Ethnocentrism (Xenophobia) scores ($p=0,000$).

As a result of the One-Way Analysis of Variance (ANOVA) test performed to determine whether Ethnocentrism (Xenophobia) differs significantly according to the marital status variable, a significant

difference was found between the marital status categories of the participants and the scores of Ethnocentrism (Xenophobia) ($p=0,000$).

As a result of the One-Way Analysis of Variance (ANOVA) test performed to determine whether Ethnocentrism (Xenophobia) shows a significant difference according to the education level variable, a significant difference was found between the education level status categories of the participants and the Ethnocentrism (Xenophobia) scores ($p=0,018$).

As a result of the One-Way Analysis of Variance (ANOVA) test performed to determine whether Ethnocentrism (Xenophobia) shows a significant difference according to the income level variable, no significant difference was found between the income level categories of the participants and the Ethnocentrism (Xenophobia) scores ($p=0,084$).

Result

As a result of the study, it is seen that the mean score of the two measures of the Ethnocentrism (Xenophobia) Scale (XNO) is $\bar{x}=45,6104$. While the score of the first measurement (19.11.2020/08.12.2020) was found $\bar{x}=43,2257$, the second measurement (26.08.2022/08.09.2022) score was found as $\bar{x}=48.4307$. Ethnocentrism (Xenophobia) has increased with the economic conditions and social reasons in Turkey.

It was found that ethnocentrism (Xenophobia) showed a significant difference according to the gender variable $p<0,05$. Ethnocentrism (Xenophobia) scores of women are higher than that of men.

It was found that Ethnocentrism (Xenophobia) showed a significant difference according to the age variable $p<0,05$. Ethnocentrism (Xenophobia) scores increase as age gets younger.

It was found that Ethnocentrism (Xenophobia) showed a significant difference according to the marital status variable $p<0,05$. The Ethnocentrism (Xenophobia) scores of the single category are higher than those of the married and divorced/widowed category.

It was found that Ethnocentrism (Xenophobia) showed a significant difference in the first measurement according to the education level variable $p<0,05$. But no significant difference was found in the second measurement ($p>0,05$).

It was found that Ethnocentrism (Xenophobia) showed a significant difference according to the variable of having or not having a child $p<0,05$. The Ethnocentrism (Xenophobia) scores of the category of those who do not have children are higher than those of the category of those who have children.